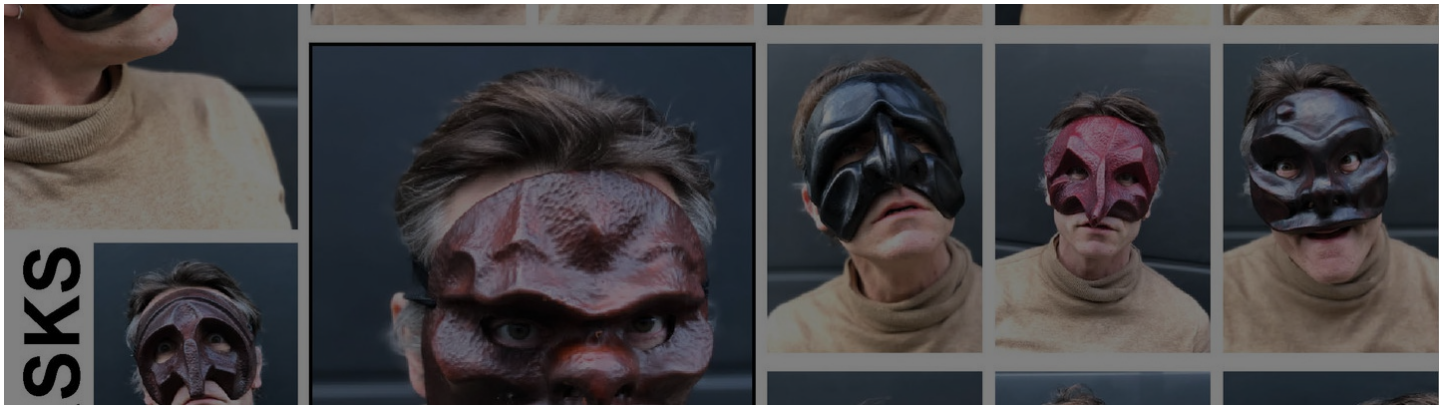

COMMEDIA DELL'ARTE SPELEN

OPENDOEKvzw - Improviseren achter een masker

Commedia dell'arte is een theatergenre waarbij vaak geïmproviseerd wordt. Er zijn vaste personages, waarvan de meeste een (meestal leren) masker dragen. Vaak zitten er acrobatische elementen in een voorstelling. Lucas Tavernier, een acteur met een passie voor commedia dell'arte, noemt het genre daarom spectaculair. En ook magisch, want “als je zo'n masker opzet, is er echt een metamorfose. En dat is altijd een magisch moment.”

Commedia dell'arte was vooral van de 16^e tot de 18de eeuw populair. Er zijn verschillende theorieën over het ontstaan van het genre. Een daarvan is dat het ontstond op de markt om volk te trekken. Ook vandaag wordt nog commedia dell'arte gespeeld. Er zijn bovendien verschillende genres en figuren die wortels hebben in commedia dell'arte, zoals bij **circus en poppenspel**. En het blijft een inspiratie voor veel hedendaagse plots. Want de typering van personage zoals die in de commedia ontwikkeld werd, is ook vandaag nog vaak gebruikt door storytellers allerhande: “**nil novi sub sole**”; de mens is nog altijd dezelfde gebleven, met dezelfde gebreken. En ook machtsverhoudingen en sociale patronen zoals die getekend worden in de commedia vind je vandaag de dag, “mutatis mutandis” nog vaak terug.

Personages

Commedia dell'arte heeft vaste **sociale patronen**. Er zijn **dienaars en meesters**. De meest gekende dienaars zijn **Arlecchino en Pulcinella**. Soms wordt een dienaar ook gewoon met de naam Zanni aangeduid. Bekende meesters zijn **Pantalone** (een burger die hoopt zijn eigen kinderen zo rijk mogelijk uit te huwelijken en zelf een jong blaadje aan de haak te slaan) en Dottore (een gezette man die zichzelf heel intelligent vindt). Verder is **Capitan** een bijzonder personage: “Hij denkt van zichzelf dat hij geboren is uit de dij van Jupiter. Maar als hij een muis ziet, kruipt hij onder tafel”, vertelt Lucas over hem. Daarnaast zijn er drie ongemaskerde personages: twee jonge geliefden en de dienstmeid Colombina. Achter elk masker zit dus een personage met een vast denk- en gedragspatroon. Dat laat je toe om binnen dat personage te improviseren.

Maskers van eenzelfde personage kunnen licht verschillen. Lucas licht toe: “Zo heb ik een Arlecchinomasker dat heel mannelijk en stevig is, en een ander dat iets ronder en zachter is. Het leuke is dat voor sommige spelers het ene masker beter werkt dan het andere. Er is dus altijd de magie van de compatibiliteit tussen speler en masker.”

Spelen met maskers

Er zijn een aantal **spelregels** waaraan commedia dell'artespelers verbonden zijn. Zo moeten ze hun maskers steeds op- en afzetten in de coulissen. Ze mogen hun masker niet aanraken of afzetten op de scène. Al kan die regel ook - met respect – doorbroken worden om een bepaald effect te creëren.

Een ander belangrijk element bij commedia dell'arte is dat je als speler **100% energie** moet geven op het podium. Het opzetten van een masker heeft effect op je hele lichaam. Als het masker bijvoorbeeld een scherpe neus heeft, dan heeft dat een effect op jouw lichaamshouding en stem. Het masker verplicht je om duidelijke spelkeuzes te maken, zowel fysiek als vocaal, en om die ook aan te houden. “Het mooie is dat iedereen daar zijn eigen antwoord op heeft”, zegt Lucas.

Humor

Humor komt op verschillende manieren terug in commedia dell'arte. "En dat is niet altijd de fijnste humor", vertelt Lucas. "Commedia is een volks genre, met borsten- en billenmoppen. Er zit ook veel **satire** in. Omdat er vaste sociale patronen zijn (de meesters en knechten), ga je er vaak sociale satire insteken. Daarnaast zijn er veel visuele moppen, wat in commedia dell'arte een *lazzo* genoemd wordt. Ik heb een boekje met allerlei *lazzi* in, bijvoorbeeld: doen alsof je kersen eet en de pitten op het hoofd van een ander spuwt."

Workshops commedia dell'arte

Lucas Tavernier kwam tijdens zijn theateropleiding in Frankrijk in aanraking met commedia dell'arte. Hij speelde mee in een aantal commedia dell'artevoorstellingen en schreef ook zijn eigen stuk, *Het Spookhuis*, in 2013. Nu geeft hij workshops aan studenten en acteurs. Lucas vertelt hierover: "Als acteur is het niet altijd makkelijk om te voelen of je juist aan het spelen bent. Bij commedia is alles heel duidelijk en ervaart iedereen 'ja, dat was het'. Ik merk dat in alle workshops die ik geef. Wanneer een speler gevoeld heeft dat het spel juist zat en nadien zijn masker afzet, zie je de euforie. Commedia dell'arte is echt een fantastische manier om jouw eigen speelinstrument te leren kennen. De maskers laten de acteurs ook toe om de personages (Capitan, Dottore, Pantalon ...) diepgaand te exploreren. Hetgeen bijdraagt een aan een grotere gelaagdheid wanneer ze 'gewone' personages spelen, die bepaalde aspecten van die gemaskerde personages in zich meedragen." Door deze workshops te geven, blijft hij ook zichzelf ontwikkelen: "Tijdens de workshops zie ik anderen spelen, en daardoor leer ik telkens nog bij. Zo zag ik onlangs tijdens een workshop in Turkije Magnifico voor het eerst echt juist spelen. Dat is een heel sterk en dreigend masker. Het was een openbaring om te zien hoe dat masker daar gespeeld werd."

**Deze inzending kwam tot stand met hulp van [CEMPER, Centrum voor Muziek-en Podiumerfgoed](#), op basis van een gesprek met Lucas Tavernier. Humor, het Erfgoeddagthema van 2026, vormde de aanleiding tot deze inzending.*

**Foto: Lucas Tavernier met verschillende commedia dell'artemaskers, gemaakt door [Francis Debeyre](#).*

INZENDER

Lucas Tavernier

THEMA

Muziek en podiumkunsten

TREFWOORD

[#repertoire](#) [#theater](#)

PERSISTENTE URL

<http://ichdata.be/ARK:80717/da2efccb-d1ca-405c-be7a-a335af514c43>